meeleheitlikult (vt. E. ajal. ark. I), kuid oli sunnitud ühest positsioonist teise järel loobuma. Ta püüdis ka tsensorit vääratada, et omameelset meest asemele saada, kuid vene bürokraatia ei toetanud teda võitluses ja 1901. a. keskpaigas pani G. lehetoimetamise maha ning asus Pariisi elama. — G. avaldas oma viimaseil tegevus-aa. rea politilisi j. m. brošüüre (v. E. Kirjand. 1916, nr. 12).

Peale Eestist lahkumist vaikis G. ligi 8 a. 1909 ilmus temalt »Pankrott tulemas« ja 1910 »Kodumaa korraldus«. Tema jaoks asut. uues »Olevikus« avaldas G. paar a. oma mõtteid. Sel puhul ilmusid temalt veel: muinaslool. »Koit ja Ämarik«, »Tõusikute vastu« ja »Juudi küsimus«. Tema viimne töö »Die Organisation der Natur« ilmus Pariisis-Leipzigis 1913. — G.-i viimne ülesastumine oli täis isiklikku vaenu endiste kaasvõitlejate vastu ja näitas sotsiaalsete küsimuste ja kodumaa edenemise tundmatust; tema endine umbusaldus oli tagakiusamis-maaniani jõudnud ja vana tegelane ühekülgselt antisemitismile andunud. — G. suri 20. IV 1916 ukj. Mentones (Prantsusmaal) poissmehena.

Koolimehe hariduse saanud G. tutvus Dittese pedagoogiumis viibimise ajal küll kirikuvastase vabameelsusega, ühiskondlikud ja tulundusl. teadmised aga jäid temal väga puudulikuks. Kodumaa kitsastes oludes politikuna teotsedes ei suutnud ta erakonda luua ega sõpru koguda. Tema töö oli individuaalset laadi, sündis peaasjalikult kabinetilaua taga. Tegelikus elus oli G. nõrk organisaator, äärmiselt hell ja umbusklik, komistas tihti, tüdis kergesti tööst ja ei armastanud teisi oma kõrval juhtivas osas. Ajalooline moment ja eesti seltskonna opportunism panid teda siia-sinna kõikuma, oma paremale teadmisele vastu rääkima ja viimaks vene bürokraatialt seljatuge otsima. Siin katsus G. oma soovide läbiviimiseks diplomaatiliste käikudega õnne, oli aga mõjuvaks ülesastumiseks liiga iseseisvuseta ja jäi väikeste võimumeeste mängukanniks. Tema jääv positiivne töö oli äratus- ja haridustöö koolis, raamatuis, ajalehes, seltsides, eesti keele harimine, karskusliikumise edendamine ja vanavara korjamine. Tema negatiivne töö andis positiivseid tagajärgi: senist Balti kultuuri purustades tasandas ta teed rahvuskultuurile ja omasugust ümberrahvustamis-diplomaatiat kultiveerides puhus ta lämbuva rahvusliku tunde heledalt leekima.

(P. P õ) l (d), Eesti ajakirjand. ajal. (E. Ü. S.-i Alb. VI); Post. alb.; Kampmann, Peaj. II; P. Ruubel, Poliit. ja ühiskondl. voolud Eestis; A. Kruusberg, E. Kirj. 1916, nr. 11—12 ja E. ajal. arkiiv I (A. Grenzsteini võitlus J. Tõnissoniga); J. Kõpp, E. Üliõpil. S.-i ajalugu I (1925); Post. 1916, nr. 295, 297; F. Tuglas, A. G.-i lahkumine (Looming 1926). *A. K.*

GRENZSTEIN, Tõnis, maalija, sünd. 4. XI 1863. a. Tarvastus (?) Ado Gr.-i noorema vennana; lõpetas Valga kreiskooli ning õppis siis pikemate, kodumaal veedetud vaheaegadega 1886.—1900. a. Düsseldorfi kunstide-akadeemias, kus oli 1890. a. alates prof. E. v. Gebhardti õpilane. Lahkudes akadeemiast viibis 1901. a. lühemat aega Pariisis, töötas mõned aa. osalt v. Gebhardti abilisena, osalt iseseisvalt kirikumaali alal Saksamaal ning asutas Lotringenis Diedenhofenis (Thionville'is) nais-maalikooli, olles ühtlasi sealses ohvitseride ringkonnas portreemaalijana tegev. Enne ilmasõda Düsseldorfi tagasi pöördudes asutas kellegi rahamehega vabriku ühe enese leitud värvi valmistamiseks, see jäi aga varssi pankrotti. Suri, joomise läbi täielikku viletsusse langenud, 1916. a. suvel ühes Düsseldorfi haigemajas. — G.-i Eestis olevad tööd, peamiselt kuivad akadeemilis-realistlikud portreed, on pärit aa. 1888—95. Suurema kunstilise väärtusega on Nõo kiriku altaripilt, maalitud 1895. a. Gebhardti juhatusel Düsseldorfis. Teistest väärivad nimetamist luuletaja K. E. Sööti, õpetaja M. Lippu ja prl. M. Tischleri portreed, »Metsamaastik« ning kompositsioonmaal »Vanemuise laul« (Vanemuise teatris, Tartus). E. R. M. Tartus omab üht meesportreed ja mõnesid etüüde. G.-i hilisemaist, Saksamaal loodud töist puuduvad igasugused teated. *A. V.*

GREWINGK, Constantin Caspar Andreas, sünd. 2. I 1819 Viljandis sündik Caspar Johann G.-i pojana. Õppis Tartu ülikoolis 1837—42 loodusteadusi, eriti mineraloogiat ja geoloogiat, lõpetades cand. phil. kraadiga. Jätkas siis õppimist Berliinis, Freibergis ja Jeenas, kus omandas dr. phil. astme. Tuli 1845 välismaalt tagasi ja sai Peterburi keiserl. teaduste-akadeemia juurde mineraloogiliste kogude konservaatoriks. Reisis uurimise otstarbel Aunuses ja Arhangeli kubermangus, avaldas mitmed tööd Loode-Ameerika, Pärsia ja Uurali geoloogiast. Kutsuti 1854. a. Tartu ülikooli mineraloogiaprofessoriks. Uuris siit peale peaasjalikult Läänemere-maade geoloogiat. 1854. a. omandas Peterburi ülikooli juures vene mineraloogia magistri ja 1859. a. Tartus doktori kraadi. Geoloogiline uurimistöö viis teda varema esiaja, kiviaja elanikkude kultuuri uurima. Muinasteadus hakkas teda huvitama ja tõrjus ikka enam ta pärisala, geoloogia, kõrvale. G. oli esimene Läänemeremaade kiviaja uurija, teaduslik ja laiade perspektiividega. Ta teotses ka samade maade raua-ajaga, aga sel alal vananesid ta tööd varssi. — G. suri 18. VI 1887. a. — G.-i